

קול קורא
לקבוצת מחקר

כשהלוקאלי משיב מבט אל הגלובלי: על שחורות, זהות ואקטיביזם פוליטי בקהילת יוצאי אתיופיה בישראל

בראשות ד"ר אדנה זאוודו
וגיל רוטשילד אליאסי

במאי 2015 שטפה את ערי הארץ מחאתם של עשרות אלפי ישראלים יוצאי אתיופיה, שהפגינו נגד האלימות המשטרית כלפי בני ובנות הקהילה. השפה ודרכי הפעולה ששימשו את מובילי המחאה, כמו את המפגינים בשטח, ביקשו לאתגר את גבולות הדיון ואת הפתרונות המוכרים - הלאומיים, הקהילתיים, האתניים - ולהרחיב לשאלות של זהות, שייכות וצדק. מי שאוזנו כרויה למאבקה של קהילת יוצאי אתיופיה בישראל לא יכול היה שלא להבחין כי במאבק זה היה דבר מה חדש. למעשה, מחאת 2015 הייתה במה להצגת שינוי העומק שהתחוללו במהלך אותן השנים בקרב פעילות ופעילים יוצאי אתיופיה בישראל - וגם זרז שלהם. אלו ביקשו להתמודד עם ההווה ועם העבר של הקהילה, המאופיינים בשוליות ובהפליה מתוך עמדה אפיסטמית חדשה. עמדה זו רואה בשאלת צבע הגוף עיקרון מארגן משמעותי בחייהם של ישראלים ממוצא אתיופי, ומקדמת סדר יום פוליטי הנבדל מהמובן מאליו של הדקדוק הציוני-ישראלי שרווח עד אז במאבקהם. ואולם, כדי לעמוד על טבעם ועל מקורם של השינויים הללו לא די להתבונן בהתרחשויות בשדה המקומי בשנים שקדמו למחאה. למעשה, יש לחזור אחורה בזמן ולנדוד במרחב - אל ארצות הברית. ארצות הברית, 2013-2014: בתגובה על הרג של צעירים וצעירות אפרו-אמריקנים בידי המשטרה מתגבשת רשת מבוזרת של פעילים ושל פעולות מחאה, הפועלת תחת הקריאה הסוחפת "חיים שחורים חשובים!" (Black Lives Matter). דרכי הפעולה שצמחו תחת המטרייה של "חיים שחורים חשובים" כללו שימוש יצירתי בפלטפורמות מקוונות ובמרחב הציבורי, והן הדהדו ואומצו ברחבי העולם. התפתחות זו הובילה לעיסוק הולך וגובר בפוליטיקה של שחורות בזירות לאומיות מגוונות, ולהדגשת הרלוונטיות של הבחנות גזעיות להבנת האי-שוויון המקומי. יתרה מזו, השימוש בקטגוריות של צבע ובמונח "גזע" (race) בהקשרים מוסדיים ויומיומיים נעשה רווח יותר. כאמור, תמורות אלה לא פסחו גם על פעילים ופעילות מהקהילה האתיופית בישראל, והם גיבשו ביחס אליהן שפה ופרקטיקות חדשות למאבק פוליטי - גזעי ושחור.

במהלך זה הצטרפו הפעילים והפעילות יוצאי אתיופיה לקודמיהם בפזורה האפריקנית, ובהקשר הישראלי - לפעילים ממוצא מזרחי ולפלסטינים, שגם עבורם הייתה אמריקה השחורה מקור תרבותי בלתי נדלה לבירור ולניסוח של מאבקים פוליטיים להשגת צדק ושוויון, ולעיצוב זהות פוליטית חיונית וגאה.

קבוצת המחקר "כשהלוקאלי משיב מבט אל הגלובלי: על שחורות, זהות ואקטיביזם פוליטי בקהילת יוצאי אתיופיה בישראל" מבקשת דווקא להציב סימני שאלה על האימוץ הכמו-מובן-מאליו של השיח השחור הצפון-אמריקני בקרב פעילות ופעילים יוצאי אתיופיה בישראל. ראשית, משום שהאימוץ של המודל הצפון-אמריקני על ידי קהילת יוצאי אתיופיה טומן בחובו סתירות ומתחים. שנית, משום שהאימוץ של השיח השחור הצפון-אמריקני מתרחש בעיקר בקרב הדור הצעיר, והדבר מעלה את התהייה עד כמה מהלך זה מחמיץ דיאלוג בין-דורי על זהות ומחאה. ושלישית, משום שריבוי העמדות והזהויות ביחס לשיח השחור הצפון-אמריקני אינו ייחודי לקהילה האתיופית בישראל, אלא מאפיין זירות לוקאליות נוספות מחוץ לארצות הברית. זירות אלו, שבהן מתהווה דיון מחקרי ואקטיביסטי ער על הדרכים הרצויות למאבק בגזענות ולבנייה של שייכות מקומית מהותית, יכולות לשמש מקור למחשבה מחדשת על האימוץ האינסטינקטיבי של המודל הצפון-אמריקני בקרב פעילים מהקהילה האתיופית בישראל.

לנוכח כל זה, קבוצת המחקר הציבה לעצמה מטרה כפולה: ראשית, לחשוב מחדש על מאבקה של קהילת יוצאי אתיופיה בישראל מתוך התבוננות על ריבוי העמדות הקיימות בשדה ובירור מחדש של הזירות והיחסים החברתיים שבהם ההקשר הצפון-אמריקני טומן בחובו מסר בעל ערך - לעומת זירות שבהן הוא נדחה, או לחלופין מטשטש חלופות מקומיות של התמינות ושל מאבק בגזענות. שנית, לייצר קורפוס עיוני של טקסטים מחקריים ואינטלקטואליים שיהוו תשתית שתאפשר לנתח את המצב הקיים ולנסח חלופות אפשריות - מחקריות ואקטיביסטיות.

לשם כך אנו מזמינים חוקרים וחוקרות מתחומי ידע מגוונים במדעי הרוח וחברה, יוצאי אתיופיה או העוסקים בתחומי מחקר רלוונטיים, לתהליך דיאלוגי של לימוד וחקירה במסגרת קבוצת המחקר. מפגשי הקבוצה יכללו לימוד משותף של טקסטים נבחרים, ליווי מטעם חוקרים בכירים במכון ון ליר, והרצאות מפי חוקרים מישראל ומהעולם. פעילות הקבוצה תתחלק לשניים: החלק הראשון יתמקד בלימוד השוואתי של מקרי בוחן בישראל ובזירות נבחרות מחוץ לארצות הברית; והחלק השני יתמקד בלימוד המקרה הישראלי-אתיופי וילווה בהצגת עבודותיהם של המשתתפים.

הקבוצה תתחיל לפעול בראשית אפריל 2021, ותתכנס אחת לשלושה או ארבעה שבועות עד דצמבר 2021.

להצטרפות אנא פנו אל אדנה, בדוא"ל adanez@mail.tau.ac.il

לפנייה יש לצרף קורות חיים וכן פסקה קצרה המתארת את נושא העיסוק של הפונה ואת מקור העניין שלו/ה בקבוצה.